

Kişilik Hakları - Medyada Etik ve Yargı Kararları

Fikret İLKİZ ve Barış GÜNAYDIN¹

Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi

Özet

Yayınlanan haberler veya köşe yazılarında sık sık gündeme getirilen konu "medya etiği'dir". Buna karşın, yayın yoluyla kişilik haklarının ihlal edildiği iddiasıyla açılan manevi tazminat davalarının sayısı da oldukça çoktur. Bu tür davalar medyada ayrıca haber olmakta ve kamuoyunun ilgi alanı içinde yer almaktadır.

Yayın yoluyla kişilik haklarının ihlal edildiği iddiasıyla açılan davalarda hangi kriterlere göre karar verilmektedir? Bu tür davalarda ne zaman ve hangi koşullarda basın özgürlüğünün var olduğu kabul edilmektedir? Yargı kararlarının "gerekçesi" nasıl oluşturulmaktadır? Gerekçelerde "etik" kurallara değinilmekte midir? Yargı kararlarındaki gerekçeler ile medyada etik kuralların birbiri ile örtüştüğü noktalar nelerdir? Yargı kararlarındaki gerekçeler ile etik kuralların çatıştığı noktalar hangileridir?

Bu bildiriye yayın yoluyla kişilik haklarının ihlali iddiasıyla açılan davalardan hareketle yargı kararlarında etik kuralların yansımaları ya da etik kurallardan farklılaştığı noktalar üzerinde durulacaktır.

Anahtar Sözcükler: kişilik hakları, manevi tazminat, basın özgürlüğü, medyada etik

Giriş

Gazetecilik mesleğinin önem kazanması ve gelişmesiyle birlikte bazı sorunlar farklılaşmıştır. Başta kurumsallaşma olmak üzere, tekelleşme, medya sahiplerinin medya dışı işlere girmesi, ekonomik ve siyasî çıkar alanlarına yönelmesi gibi somut olgular tüm toplumu yakından ilgilendiren tartışmalara neden olmaktadır. Medyanın dördüncü güç olmaktan çıkıp, güçlerin medyası haline dönüşmesi veya birinci güç haline gelmesi herkes tarafından açıkça dile getirilen en önemli konulardan biri haline gelmiştir. Giderek medyanın değişen "haber verme" veya haber yayınlama anlayışında değişiklikler olmuş, yalan haber, manipülasyon (yönlendirme) amaçlı haber, özel hayatların gizliliğinin ihlali, kişisel çıkarlar, kamu yararının göz ardı edilmesi gibi bir dizi "mesleğe özel" sorunlar baş göstermiştir.

Çözüm için "basın özgürlüğü" kavramı etrafında etik kodlar geliştirilmesi zorunluluğu doğmuştur. Medya kuruluşlarının kendileri veya üst meslek kuruluşlarının, okurun güvenini kazanmak ve gazetecilik mesleğinin saygınlığını sağlamak amacıyla ortaya koyduğu 'etik kodlar', temelde gazetecilik mesleğinin korunması çabalarından doğmuştur (Alemdar, 1999, s. 253).

Medya ahlâk kodları veya ilkeleri ise, bu perspektiften hareketle, genel anlamda, yasal düzenlemelerde paralellik gösterebilir veya göstermez, meslekte olanların uymak durumunda bulunduğu davranış kurallarını ifade etmektedir. Dar anlamda ise, mesleğin kendi kendisine ürettiği ve uyulması gereken kurallar bütünüdür. Bu kodların kaynağı, meslekî gelenekler, mahkeme kararları, basın şeref divanları veya basın konseyleri, vb. meslek örgütleri olduğu gibi; doğrudan doğruya medya kuruluşlarının kendiliklerinden üstlendikleri yükümlülükler olabilir.

Kişilik hakları veya özel yaşama müdahaleyle ilgili olmak üzere oluşturulmuş etik kodların neler olduğunu belirtmeden önce kişilik hakkı kavramı ve ilişkili kavramlara açıklık getirmek yararlı olacaktır.

Kişilik Hakkı Nedir?

Bu sorunun yanıtını yargı kararlarında yer alan gerekçelere göre verebiliriz. Genel anlamda kişilik hakkı, kişisel varlıklar üzerinde söz konusu olan şahsa bağlı bir mutlak haktır. (Yaşam, sağlık, özgürlükler, şeref ve haysiyet, özel yaşam, isim, resim, his yaşamı gibi kişisel varlıklar üzerindeki haklar kişilik hakkını ifade eder.) Kişilik hakkı kişisel varlıklar üzerindeki bir hak olduğundan, bu varlıklara yönelen saldırılar kişilik hakkının ihlali sonucunu doğururlar. Kişilik hakkını, “**kişinin toplum içindeki saygınlığını ve kişiliğini serbestçe geliştirmesini temin eden öğelerin tümü üzerindeki hakları**” olarak tanımlamak mümkündür. Kişinin onur ve saygınlığını toplum içinde ortadan kaldıran veya zedeleyen tüm saldırılar “kişilik hakkı”na saldırı olarak kabul edilmelidir. Kişilik hakkı, kişinin tüm korunan haklarının, değerlerinin ve varlıklarının bütünüdür. Hukuken korunan ve kişiyle ilgili tüm değerler “kişilik hakkı” kavramı kapsamındadır. Kişilik haklarının temel kaynağı ise, demokratik sistemler içinde bu sistemin mantığından doğan ve Anayasal birer kural durumuna gelen, kişi hak ve özgürlükleridir. Kişilik haklarının korunması ile iletişim özgürlüğü hakkı çerçevesinde gazeteciler için güvence sayılan “özgürlükler” zedelenmemeli ve “haklar” korunmalıdır.

Basın özgürlüğü ilkesi, Anayasanın vazgeçilmez kuralıdır. Özgürlükçü, demokratik ve insan haklarına dayalı ve saygılı rejimlerde kitle iletişim araçları; toplumun vazgeçilmez öğeleridir. Halkın devlet yönetiminde söz sahibi olabilmesi, iç ve dış olayları eksiksiz öğrenebilmesi, olup biten her şeyden haberdar olması gerekir. Bunu sağlayacak en önemli araç da gazete/televizyon/radyodur. Bu özgürlüğün amacı; doğru ve gerçek bilgileri kamuoyuna ulaştırmaktır. Halkı aydınlatma, çeşitli sorunlar üzerinde kamuoyunu düşünmeye sevk etme, tartışmalar açma, bilinmeyenleri araştırıp ortaya çıkarma basının en önemli görevleridir. Böylece toplumda çağdaş ve demokratik bir toplum düzeni yaratılmasında adımlar atılmış olacaktır. Halka ulaştırılmasında toplum yararı olan bilgiler, olaylar ve olaylar hakkında düşünülenler gazeteciler eliyle aktarılacaktır. Basın böylelikle kamuoyunun oluşumunu serbestçe sağlayarak ülkeyi yönetenler üzerinde halkın denetimini de sağlamış olacaktır.

Denetim, eleştiri, uyarma ve gerçekleri açıklama, tartışmalar açma, basının en doğal ve vazgeçilmez görevidir. Basının sahip olduğu bu özgürlük tartışmasız sınırsız değildir. Kişisel onur ve saygınlığa zarar verilmemesi gerekir. Haber verilirken, eleştiri yapılırken objektif sınırlar aşılmamalıdır. Haksız kötüleme veya aşığılama basın özgürlüğü adına veya kişilerin bilgi edinme hakkı adına korunamaz.

Medya ve Etik İlkeler

Bilinen ilk yazılı basın ahlâk yasası olan İsveç'teki düzenlemelerin ardından birçok ülkede basının kendi kendini denetlemesini kabul eden ve meslekî gelişmeyi hedefleyen kurallar ortaya konmuştur. Bugün hemen hemen bütün ülkelerde, medyanın uyması gereken bazı "etik kodlar" geliştirilmiştir. Bu etik kodların uygulanıp uygulanmadığını veya ihlâl edilip edilmediğini tesbit eden ve gerekli tedbiri almakla görevli olan iki temel kurum bulunmaktadır. Bunlardan ilki, bu etik kuralların pek çoğunu ortaya koyan ve kabul eden meslekî örgütler, genellikle iletişim konseyleridir. Bir diğeri ise medya organlarının kendi içlerinde uygulamaya koydukları "ombudsmanlık" uygulamasıdır (Erciyes, 2001).

Çeşitli mesleki kuruluşlar tarafından geliştirilmiş bulunan gazetecilik meslek ilkeleri, gazetecilere yol gösteren, doğru davranışı teşvik eden, yanlış davranışlardan kaçınmayı öğütleyen ilkelerdir. Bu ilkelere bakıldığında iki önemli amacın ön plana çıktığı görülür. Bunlardan ilki, gazetecilik misyonunu/görevini koruma altına almaktır. Bu misyonu en iyi ifade eden kavram da Süleyman İrvan'a göre (2003, s. 53) gazetecinin toplumsal sorumluluğudur.

"Özel Yaşam" ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

"Özel Hayata Saygı Hakkı" konusunda, 22–23 Mayıs 1967 tarihlerinde toplanan kongrede, Kuzey Memleketleri hukukçuları tartışmışlardır. Kuzey Memleketleri Hukukçuları Kongresi Stokholm'de toplanmış özel hayat, konut dokunulmazlığı, iletişim özgürlüğü ve kişilerin dilediği gibi hareket edebilmeleri gibi konular, ilk kez, bu kongrede etraflıca incelenmiştir. Kongre Kararları "Bulletin de la Commission Internationale de Juristes"ın 1967 Eylül sayısında yayımlanmıştır. Kongre kararları Türkçe'ye Prof. Dr. Faruk Erem tarafından çevrilmiştir. "Kararlar" başlığını taşıyan ilk bölümde "Özel Hayata Saygı Hakkının Niteliği" belirlenmiştir. İnsan yaşamında ve mutluluğunda büyük önem taşıyan özel hayatın gizliliği ve korunması temel insan hakkı kabul edilmiştir. Bu hak kamu makamlarına, topluma ve diğer bireylere karşı korunacaktır. Böylece özel hayata saygı hakkı denilen bu hak, kişinin en ufak dış müdahale olmaksızın, kendi hayatını dilediği gibi sürdürmesi hususunda serbest olması hakkı olarak gösterilmiştir. Bu hakkın alanı kongre kararlarında genişletilmiştir:

- a) Özel ve aile hayatına ve meskene müdahalelere,
- b) Beden ve akıl tamlığına, ahlak ve fikir açıklama hürriyetine,
- c) Şeref ve haysiyete yönelik tecavüzlere,
- d) Söz ve hareketlerin zararlı yorumlarına,
- e) Özel hayata ilişkin ve başkasını ilgilendirmeyen haberler yayılmasına,
- f) İsminden, kimliğinden, resminden faydalanılmasına,

- g) Her türlü izleme, gözetleme ve baskı altında tutma hareketlerine,
- h) Muhaberata el konulmasına,
- i) Yazılı ve sözlü özel muhabereleden hüsnüniyetle faydalanılmasına,
- j) Meslek sırrı olarak kendisine bildirilen veya kendisinin öğrendiği bilgilerin yayılması şeklindeki müdahaleler de hakkın kapsamı içine alınmıştır.

Kongre, günlük hayatta hangi fiil ve eylemlerin yukarıda sayılan müdahaleleri oluşturacağını ayrıca göstermiştir. Buna göre;

- a) Kişinin üstünü aramak,
- b) Konut dokunulmazlığının ihlali,
- c) Tıbbi, ruhi ve bedeni muayeneler,
- d) Bir şahıs hakkında üzücü, yalan ve başkalarını ilgilendirmeyen beyanlar,
- e) Muhaberata el konulması,
- f) Telgraf ve telefon muhaberelelerinin dinlenmesi,
- g) Elektronik gözetleme ve dinleme cihazlarının kullanılması,
- h) Gazete muhabirleri veya diğer istihbarat araçları ile taciz,
- i) Özel hayata ilişkin hususların ifşası,
- k) Mesleki müşavirler tarafından verilen veya alınan ya da sırba bağlı kamu makamlarına tevdi edilen sırların ifşası,
- l) Bir kimsenin gözetlenerek, takip edilerek, dinlenerek veya telefon edilmek suretiyle taciz edilmesi halleri tecavüz fiillerinden bazıları olarak kongrede tartışılmış ve ortaya konmuştur.

Kongre, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne bağlı kalmıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. maddesinin ilk fıkrasında kişinin özel ve aile yaşamı, konut dokunulmazlığı ve muhaberatın gizliliği bir insan hak ve özgürlüğü olarak kabul edilmiştir. İkinci fıkrada, bu hak ve özgürlüklere getirilebilecek sınırlamalar genel bir ifade ile açıklanmıştır. Kongre bu konudaki sınırlamalar bakımından Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni benimsemiş ve ülkeleri, bu sözleşme amacına göre serbest bırakmıştır. Sözleşmenin 8.maddesinin ilk fıkrası "**Her şahıs özel ve aile yaşamına, konutuna ve muhaberatına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir**" şeklinde düzenlenmiştir. İkinci fıkrada ise "**Bu hakların kullanılmasına resmi bir makamın müdahalesi demokratik bir toplumda ancak ulusal güvenlik, kamu huzuru, ülkenin iktisadi refahı, düzenin korunması için zorunlu ölçüde, kanunun izin vermesi şartıyla gerçekleştirilir**" hükmü vardır. Kongre devletlerin ilgili temel hak ve hürriyetlere getireceği sınırlamayı "kanunla öngörülme" veya "demokratik bir toplumda zorunluluk" şeklindeki kriterlere bağlayarak, yapılacak yasal düzenlemelerin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi hükümlerine uygun hale getirilmesi gerektiğini kabul etmiştir.

Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi'ne Göre

Aynı yönde çalışmalar yapan Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi, 1993 yılında yayınladığı Gazetecilerin Etik Kuralları hakkındaki 1215 sayılı "Tavsiyeleri" ile 1003 sayılı "Çözüm Tasarıları"

bakımından dikkate değer sonuçlara ulaşmıştır. Avrupa Parlamenter Meclisi, gazeteciliğin ahlaki kurallarının, uluslararası alanda pratik uygulaması bakımından yetersiz ve sınırlı kalması nedeniyle yeni çözüm önerileri üretmiştir.

Meclis, bilgilerin doğruluğunu araştırarak bir mekanizma kurulmasını önermektedir. Medyanın, topluma karşı ahlaki sorumluluğu olduğu kabul edilmiştir. Haberler, gerçeklere dayanmalı ve doğruluğu araştırılıp saptanabilir olmalıdır. Bu çerçevede Parlamenter Meclisi, bilgilerin doğruluğunu araştırarak uluslararası bir mekanizma kurulmasını önermektedir.

1993 yılı Basın Konseyi Çalışma Raporu'nda yayımlanan, Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi "**Çözüm Tasarıları**" başlığı altında belirlenen bazı kurallar şunlardır:

Haberler ve Yorumlar

1- Günümüzde, demokratik yaşamın çok önemli parçaları olan bilgilendirme ve iletişim kavramları konusunda, medyanın, topluma karşı ahlaki sorumlulukları vardır. Bu sorumlulukları da, kişisel davranışların, demokratik hayatın ve toplum bilincinin gelişmesinde önemli rol oynamaktadır.

2- Gazetecilik mesleği hak, yükümlülük, özgürlük ve sorumluluk gibi birçok kavramı içinde barındırır.

3- Gazeteciliğin temel ahlaki prensiplerinden biri de, haber ile yorum arasındaki belirgin ayırımın çizilmesi ve bunların karıştırılmasının önlenmesidir. Haber gerçeklere ve verilere dayalı bilgilendirmedir. Yorum ise yazarın, yayınlayanın veya medya şirketlerinin düşüncelerini, inançlarını, kişisel yargılarını içerir.

4- Haber yayını, gerçeklere dayandırılmalı ve doğruluğu ispatlanabilir olmalıdır. Haberin sunumunda ve betimlemelerde tarafsız davranılmalıdır. Haber başlıkları ve özetleri mümkün olduğunca doğruları ve eldeki verileri yansıtmalıdır.

5- Yorumlar, genel düşünceler veya günlük olaylar üzerine yapılabilir. Yorum subjektif olduğu için, doğruluğu üzerinde eleştiri yapılamaz. Bunun yerine, bizler yorumların dürüst ve ahlaklı olmasını sağlamalıyız.

6- Bazı kişi ve kuruluşlarla ilgili olaylar üzerinde yapılan yorumlar gerçekleri ve verileri çarpıtmamalı ve gizlememelidir.

Meclis bu önerileri yaparken, bilgi edinmenin temel insan hakkı olduğu noktasından hareket etmektedir. Meclis çağımızda bilgilendirme ve iletişimi; sosyal, ekonomik ve kültürel gelişimin temel faktörü kabul etmektedir. Aksi takdirde demokrasi tam anlamıyla varolamaz. Bilgi, Avrupa İnsan Hakları Bildirgesi'nin 10.maddesine göre ve tüm demokratik hukuk devletlerindeki yasal

düzenlemelere göre temel bir insan hakkıdır. Bu hakkın sahibi halktır. Halka bu hakkı sağlayan gazetecilerdir. Gazeteciler, bilgi iletirken, haberlerin doğruluğunu, yorumların dürüstlüğünü temin eder ve devlet ya da özel otoritenin müdahalesine izin vermez. Gazetecilikte, haber ve yorumların içeriğindeki kişilerin masuniyeti gözden kaçırılmamalı ve yargılanmakta olan kişiler hakkında “yargılayıcı” biçimde yayın yazılı, görsel ve işitsel basında yapılmamalıdır.

Kişilerin Özel Hayatlarını Gizli Tutma Hakkı

Özel hayatın gizliliğine saygı ve ifade özgürlüğü kavramları arasındaki denge, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin özel hayatın gizliliği ile ilgili 8. ve ifade özgürlüğü ile ilgili 10.maddelerinde belirtilen kurallara uygun olmalıdır.

Hatalı veya yanlış haber, başlık veya yorum ile ilgili kişilerin endişelerine ve istemlerine saygılı olarak, medya bu tip haber başlığı veya yorumu otomatikman ve hızla doğrulamalı veya bu tür hatalarını düzeltmelidir. Bu konuda da devletin yasal yaptırımları mutlaka sağlaması önerilmektedir. Bu hakkın uygulanması için, Avrupa Konseyi'ne üye devletlerarasında 2 Temmuz 1974 tarihinde karara bağlanan 26 no'lu “cevap verme hakkı-basına karşı kişilerin durumu” konulu çözüm önerisinin yaşama geçirilmesi gerekir.

Temel insan hakkı olan özel hayatın gizliliği kabul edilmelidir. Özel yaşam gizlidir. Herkes bu kurala uymalıdır. Ayrıcalıklara dayalı hukuka aykırılıkları özgürlükmiş gibi savunmamalıdır.

Kişilik Hakları ve Basın Konseyi Basın Meslek İlkeleri

“İletişim özgürlüğünü ülkemizde insanca yaşamının saydam bir yönetime kavuşmanın ve demokratik sistemin temel koşulu sayan gazeteciler...” diye başlayan Basın Konseyi Meslek İlkeleri'nden ilki, “Yayınlarda hiç kimse; ırkı, cinsiyeti, yaşı, sağlığı, bedensel özü, sosyal düzeyi ve dini inançları nedeniyle kınanamaz, aşağılanamaz” şeklindedir. Ayrıca 5. maddede “Kişilerin özel yaşamı, kamu çıkarlarının gerektirdiği durumlar dışında, yayın konusu olamaz” denilerek temel ilkeler ortaya konulmuştur.

Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Hak ve Sorumluluk Bildirgesi

Türkiye Gazeteciler Cemiyeti tarafından 1998'de kabul edilen ve herkesin imzasına açık olan bildirgedeki ilkeler, gazetecilerinin misyonunun, halkın doğru ve eksiksiz bilgi edinme hakkına hizmet etmek olduğunu vurgulayan hükümlerden oluşmaktadır.

Bildirgenin “Gazetecinin temel görevleri ve ilkeleri” başlıklı bölümünde sıralanmış ilkeler arasında şunlar yer alır:

— Gazeteci başta barış, demokrasi ve insan hakları olmak üzere insanlığın evrensel değerlerini, çok sesliliği, farklılıklara saygıyı savunur. İrk, etnisite, cinsiyet, dil, milliyet, din, sınıf ve felsefi inanç ayrımcılığı yapmadan tüm ulusların, tüm halkların ve tüm bireylerin haklarını ve saygınlığını tanır.

—Gazeteci kamuya mal olmuş, bir şahsiyet bile olsa, halkın haber alma bilgilenme hakkıyla doğrudan bağlantılı olmayan hiçbir amaç için izin verilmedikçe özel yaşamın gizliliği ilkesini ihlal edemez.

—Gazeteci, intihal (aşırma), iftira, hakaret, lekeleme, saptırma, manipülasyon, söylenti, dedikodu ve mesnetsiz suçlamalardan kesinlikle uzak durur.

Hak ve Sorumluluk Bildirgesine ek olarak kaleme alınan Gazetecinin Doğru Davranış Kuralları'nda Özel Hayat başlığı altında yer verilen metne göre; çerçeveyi, bildirgenin ilgili maddesi çizer. Asıl olan kamu yararadır. Özel hayatın gizliliğinin geçersiz sayılabileceği başlıca konular şöyle sıralanabilir:

- a) Büyük bir suç yahut yolsuzluk üstüne araştırma ve yayın,
- b) Toplumı kötü etkileyici bir tutumla ilgili araştırma ve yayın,
- c) Toplumun güvenliğinin veya sağlığının korunması,
- d) İlgili kişinin sözleri yahut eylemleri sonucu halkın yanıltılmasının, yanıltılmasının veya yanlış yapmasının engellenmesi.

Bu durumlarda dahi özel hayatın kamuya açılan kesiti mutlaka konuyla doğrudan ilgili olmalı veya ilgili kişinin özel hayatının onun kamusal faaliyetini de etkileyip etkilemediği gözetilmelidir.

Yargı Kararları

Yargı kararlarına göre basın özgürlüğü denilince;

a- Haberde (eleştiri ve yorumda) gerçeklik,

b- Haberde (eleştiri ve yorumda) güncellik,

c- Kamu yararı ve toplumsal ilgi,

d- Konu ile anlatım arasında düşünsel bir bağlılık ve amaca uygun araç kullanma koşulları birlikte bulunmalıdır.

Gazetecinin “gerçeğe uygun” haber vermesi ise araştırma yapma görevinin sonucudur. Örneğin Yargıtay 4. Hukuk Dairesi 19.2.1971 tarih ve 10412 Esas,1515 Karar sayılı ilamında bu zorunluluğu şöyle açıklamaktadır:

“Basın özgürlüğünün amacı, kamuyu ilgilendiren işlerde gerçeklere uygun haber vermeyi sağlamaktır. Basın yoluyla bir kimseye karşı ithamlar ileri sürülürken dayandıkları olayların doğru olması gerekir. Öyle ki, gazetecinin yayınladığı olayların doğruluğunu araştırma görevi vardır. Basının sosyal önemi ve haberlerin kamuoyunda yaratacağı özel ölçüde derin tepkiler göz önünde bulundurulmalıdır. Şeref ve onur gibi değerlere ilişkin, toplumda gülünç duruma düşüren, hakkında nefret ya da hor görme duygularının beslenmesine ve bu yolda dürüst yurttaşlar gözünde küçülmesine yol açacak nitelikte haberlerin, ciddilik ve iyi inançla incelenip

soruşturulmadan ve gerçeğe ne derece uygun olduğu üzerinde durulmadan kamuoyuna sunulması hukuka aykırıdır. Yayınlanacak haberle üçüncü kişilere özel olarak ağır bir zarar verilecekse doğruluğunun denetlenmesi görevi daha sert ölçülere bağlanmıştır” (Öngören, 1998, s. 75).

Güncel olan her türlü olay basın yoluyla kamuoyuna aktarılır. Böylece güncel olaylar “haberle” duyurulmakla, kamuoyunun oluşmasına katkıda bulunulur. Aslında kamu yararı, bir haberin hemen ve kısa bir süre içinde verilmesi halinde var kabul edilir. Olay unutulduktan ve üzerinden uzun zaman geçtikten sonra yayınlandığında verilen haberin objektifliği de zedelenir. Zaten güncelliğini kaybeden bir olay “haber” olmaktan çıkar. Artık haber verme hak ve özgürlüğü ileri sürülemez. Bir başka deyişle, “tarih” olan veya geçmişte kalan olayların eğer koşulları varsa; yani olay “tarihi” bir değer taşımakta ise, tarihi olayları açıklama hakkına göre haber haline getirilirse, hukuka uygun sayılabilir.

Bazen geçmişteki bir olay kamuoyunda veya o toplumun sosyal yaşamında tekrar önem kazanabilir. Örneğin toplumda merak ve ilgi uyandıracak nitelikte ciddi bir suç işlendiği zaman, gazeteciler geçmişte işlenmiş benzeri suçları anımsatarak haber yapmak isteyebilirler. Bu durum geçmişte işlenmiş benzeri suçlardan, toplumda iz bırakmış ve dile düşmüş suç davalarından yeniden söz edilmesine ve geçmiş suçların yeniden haber haline getirilmesine neden olabilir.

Eski bir olayın anımsatılmasında yarar bulunan haber olabilecek bir “olayla” karşılaşılabilir. Ama bu durum gazetecinin her zaman haber verme hakkı içine girmeyebilir. “Olayın” güncel oluşu ile “haber” güncel olması arasında farklılıklar vardır. İki kavram birbirine karıştırılırsa haber verme hakkından söz edilemez. Kamuoyu tarafından unutulmuş bir olayı - herhangi bir nedenle - tekrar tekrar anımsatarak haber haline getirmek ve bir kimseyi küçük düşürmek amacıyla sürekli aynı “haber” olarak yayınlamak basına verilen özgürlük ve ayrıcalık olarak savunulmamalıdır. Güncel olmaktan çıkmış ve tarihte kalmış bir olay artık “haber” olmaktan çıkmış sayılır. Haber verme hakkı çerçevesinde düşünülmemelidir. Ama eski bir olaydan bahseden gazeteci başka bir hukuka uygunluk nedeninden yararlanabilir. Eski olay tarihi önem taşımakta veya tarihi bir kişiliğe sahip bir şahısla ilgili ise gazeteci için “tarihi olayları açıklama hakkı” söz konusu olabilir. Gazeteci belli olayları inceleyip bunların çeşitli nedenlerini ve alınması uygun olabilecek önlemleri kamuoyuna açıklamak için olayları ele almışsa “ilmi yaymak ve yaratmak” hakkını kullanmış olur. Gazeteci belirli bir şahsın örneğin Bakanlığa atanmasına karşı çıkmak, atanması düşünülen kamu görevini yerine getirecek yetenekte bulunmadığını kamuoyuna duyurmak için eski bir olayı açıklamakta ise “eleştiri hakkından” yararlanır. Kamuoyunu “uyarmış” olur. Ancak bütün hukuka uygunluk nedenlerinin ve kendine özgü koşulların olayda olup olmadığını ayrıca araştırmak gereklidir (Erman ve Özek, 1994, s. 310-312). Erman ve Özek (1994), “Kişilere Karşı İşlenen Suçlar” adlı eserlerinde bu konuyu şöyle değerlendirmektedirler:

“Fakat her halde “haber verme hakkı” söz konusu olamaz. Tekrar edelim ki, bir haber ya günceldir - ve o takdirde de haberdir- veya değildir: Devlet idaresinin tutumuna, Hükümetin davranışına, belirli suçların işlenmesine, bir ziyaretin yapılmasına, bir futbol maçının

oynanmasına, bir kimsenin bir göreve atanmasına veya siyasi bir partinin adayları arasında yer almasına bakılarak, üzerinden yıllar geçmiş olan bir olayın “güncel” olduğu kabul edilemez. Bir olayın meydana gelmesinden sonra vuku bulan hadiseler, geçmişe etkili olamaz ve eski bir olaya “güncellik” kazandıramaz.”

Güncellik ve “geçmişteki olayların anımsatılması” konusunda verilmiş iki ayrı nitelikteki iki kararı örneklersek:

“Davaya konu olan yazıda, köşe yazarı, içinde bulunulan günlerin tasa verici olduğu düşüncesini **“Olumsuz Dumanaltı”** başlığı altında işlemiş ve bu arada davacıyı amaçlayarak, “N.B. diye bir milletvekilinin usulsüz para aldığını” vurgulamıştır. **Para alınma iddiası, 1983 yılındaki bir olaya ilişkindir.** Davacı partisinin kuruluş aşamasında iken bağış olarak aldığı 170.000 lirayı kayıtlara geçirmedeği yolundaki bir yakınmayla karşılaşmıştır. O zaman hakkında soruşturma açılmış ve aklanmıştır. **Dava konusu yazı ise, 1987’de yayınlanmıştır...** Somut olayda davacının dört yıl önce karşılaştığı ve amlandığı bir iddianın, yeni bir haber ve sanki olay gerçekmiş gibi verilmesinde hukuka aykırılık açıktır” (Yargıtay 4. Hukuk Dairesi 19.1.1988 tarih, 8085 E. 334 nolu kararı).

“ Y.G. Dergisinde, Mustafa Sönmez imzasıyla yayınlanmış bulunan bir yazı ve davacının fotoğrafı kapak yapıp üzerine başlık olarak **“11 yıl ağır hapsi istendi. Nasıl kurtuldu?”** ibaresi atılmak suretiyle davacının kişilik haklarına saldırıda bulunulduğu ileri sürülmüştür. Mahkemece deliller toplandıktan sonra olayda gerçeklik şartı ve kamu yararı unsurlarının varlığı benimsenmekle beraber güncellik niteliğinin gerçekleşmemiş olduğundan söz edilip manevi tazminat olarak takdir edilen 2.000.000 liranın ödetilmesine hükmedilmiştir. **Gerçekten güncel olmayan bir olayın aktarılmasında kamu yararı bulunamaz. Çünkü unutulmuş, hatırlanmasında yarar görülmeyen geçmişteki bir takım davranışların gündeme getirilmesinde böyle bir yarar düşünülemez. Ancak davaya konu olan işte, güncel olan bir durum nedeniyle aynı nitelikteki eski olaylar sergilendiğine göre kamu yararının varlığının kabulü gerekir**” (Yar. 4. Hukuk Dairesi 26.01.1989., E. 6431, K.424; aktaran Öngören, 1998, s. 85-86).

Kişilik haklarına saldırıda bulunulmuş olsa dahi, kişinin hakları feda edilebilir. Yani kamu yararı kişilik haklarından daha üstün tutulabilir. Bu tercih bakımından en önemli koşul; haberin verilmesinde bir kamu yararı bulunmasıdır. Kamu yararı yoksa gazeteci için “haber verme hakkından” bahsedilemez. Eski 743 sayılı Türk Kanunu Medenisinin 24. maddesini değiştiren 4.5.1988 tarihli ve 3444 sayılı yasanın ilgili madde gerekçesinde üstün nitelikte bir kamu yararına dayanmayan her tecavüzün hukuka aykırı olduğuna işaret edilmiştir. Nitekim 22.11.2001 kabul tarihli 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu (Resmi Gazete 8.12.2001 sayı 24607) (B. Kişiliğin Korunması) başlığı altında yer alan ve kişilik haklarının saldırıya karşı korunmasını düzenleyen Madde 24’ün ikinci fıkrasında da özel veya kamusal yarar aranmakta ve “hukuka aykırılık” şöyle açıklanmaktadır: “Kişilik hakkı zedelenen kimsenin rızası, daha üstün nitelikte özel veya kamusal yarar ya da kanunun verdiği yetkinin kullanılması sebeplerinden biriyle haklı kılınmadıkça, kişilik haklarına yapılan her saldırı hukuka

aykırıdır". Ayrıca haber kamunun ilgisini çekecek nitelik taşımalıdır. Bilinmesinde kamu yararı bulunmayan bir haber, kamunun ilgisini veya merakını çekse bile haber verme hakkının bir koşulu sayılmayabilir. Aksi takdirde **“sarhoşlar için alkol, işi gücü olmayanlar için kumar, geveze insanlar veya salon müdavimleri için dedikodu ne ise, bunlar gibi kamçılayıcı bir hoşça vakit geçirme vasıtası”** olan bir yayında, hukuka uygun hale getirilmiş olur (Manzini, 1985., 3308 II). Esasen kamu ilgisinin “haklı” olmasını arayan müellifler de, bu ilginin bulunmasını kamu yararının varlığı koşuluna bağlamakta ve bu suretle kamu ilgisinin bağımsız bir unsur olmadığını kabul etmiş olmaktadır.

Haber vermek, eleştirmek, yorum yapma hakkı, gazeteciler ve yazarlar için basın hak ve özgürlüğünün en doğal sonucudur. Basının ve yazarların bu görevi ile ilgili olarak Yargıtay bir kararında aynen şöyle demektedir:

“Basının görevi, toplumu daha doğru bir deyimle genel yararları ilgilendiren ya da ilgilendirmesi gereken tüm olaylar hakkında halkı objektif ve gerçekleri yansıtacak biçimde aydınlatmak, çeşitli sorunlarda kamuoyunu düşünmeye sevk edecek tarzda tartışmalar açmak, onu toplumsal ve siyasal oluşumlar üzerinde doğru ve gerçeğe uygun bilgilerle donatmak, yöneticileri eleştirmek ve tüm insanlığın sorunları bakımından bilinçlendirmektir. O halde Basın, halka ulaştırılmasında kamu yararı bulunan haberleri zamanında ve gereken ayrıntıları ile doğru olarak toplayıp topluma ulaştırdığı, böylece kamuoyunun serbestçe oluşumunu sağladığı (Anayasa Madde 26) ve önemli olarak da kamu gücünü elinde tutanlar üzerinde toplumun denetimine aracı olduğu sürece bir kamu görevi niteliğindeki fonksiyonu eksiksiz yerine getirmiş olacaktır...” (Kılıçoğlu, 1983, s. 130).

Kullanılan dil ve uygun amaç için uygun araç seçilmesi konusundaki bir başka kararında ise:

“Haber verme, eleştiri, yorum ve uyarma, bu sınırlar içinde kaldığı sürece hukuka uygundur. Bu kurallardan herhangi birine ters düşülmesi halinde “kamu yararı-kişilik hakları” dengesi bozulur. Norm ihlal edilir ve hukuka aykırılık doğar... Yukarıda sözünü ettiğimiz bu temel kurallardan sonuncusu -haber gerçeği yansıtırsa bile- kullanılacak dil ve ifadenin, yapılacak niteleme ve yorumun, haberin gerektirdiği ve zorunlu kıldığı biçim ve ölçü çerçevesinde kalmasını öngörür... Başka bir anlatımla, yasal fonksiyonun yönelik bulunduğu “amaç”a ulaşabilmek için en uygun ve en elverişli “araç” kullanılmalı “uygun amaç” için “uygun araç” seçilmelidir. Şayet haberin verilisinde, yapılan yorumda gereği ile ilgisi bulunmayan, yararı olmayan, beyan, niteleme ve değerlendirmelere gidilerek, haberin içeriği ile uygun düşmeyen, küçültücü, toplumun bir kesiminde ya da özellikle yalın bir okuyucuda kuşku ve husumet yaratıcı dil, ifade ve niteleme kullanılacak olursa artık kişilik haklarıyla çatışan basın özgürlüğüne üstünlük tanımak imkânsız hale gelir ve Borçlar Kanununun 49/1 maddesinin unsurları teşekkül eder...” (Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 1991/4–29 Esas,1991/130 Karar 20.3.1991 günlü kararı).

Eleştiri bir edebiyat yapıtını, sanat olayını, kişiyi veya kamuoyunda tartışılan herhangi bir konuyu inceleyip açıklamak, değerlendirmek amacıyla kaleme alınan yazı türüdür. Bir başka deyişle “ gerçeği ortaya koymak için” yapılan yargılayıcı bir inceleme ve tartışmadır. Basın yoluyla eleştiri hakkı ise; **“somut bir olayın kamuoyuna aksettirilmesi dışında, olayla ilgili düşünce ve değerlendirmelerin açıklanması olanaklarını ve hakkını ifade eder.”** Olaylar, kişiler veya herhangi bir eser hakkındaki eleştiriler bu hakka dayalıdır. Eleştiri ve inceleme hakkının sınırları da gerçeklik, objektiflik ve sübjektif hak çerçevesi ile çizilmelidir. İşte bu çizgi, özellikle kişilerin şeref ve haysiyetlerinin korunması yönünde önem taşır. Eleştiriler ve hatta kınamalar yasa ve ahlak kuralları içinde ve özellikle kamuoyunun olumlu yönde oluşmasına, toplumun daha ileriye götürülmesine yardımcı olmak amacıyla yapılmalıdır ve bilimsel olmalıdır. Hatta eleştiri ve kınama sert olabilir ve gerektiğinde olmalıdır da... Yeter ki yapılan kınama ve eleştiri gerçekleri yansıtsın, kamuya duyurulmasında ciddi, zorunlu ve meşru bir amaç gütsün; basının görev sınırlarını, kişisel yorum ve düşünceleri aşmasın. Veya farklı ve zıt düşünen kişi ya da topluluklara tecavüz ve taarruz, hakaret ve küçük düşürücü nitelikte bulunmasın.

“Haber vermek/eleştirmek hakkı” bir ayrıcalık veya imtiyaz değildir. Eleştirmek hakkı da, eğer eleştiri gerçeklere uygun ise hukuka uygun sayılır. Eleştirme hakkı güncel ve toplumsal ilgi varsa kullanılır. Güncel olmalıdır. Gereksiz ve halkın husumetini çekici yayınlardan ve eleştirilerden kaçınmak, gazetecinin görevidir.

Basının haber verme, eleştiri yapma, yorumda bulunma ve uyarı işlevleri sayılan bu sınırlar içinde kalmak koşuluyla kişisel değerleri, onur ve saygınlığı zedelese bile yayınlanan haber hukuka uygun sayılır veya yayınlanan “eleştiri”de hukuka aykırılık yoktur.

Devlet yönetiminde çok önemli görevler üstlenmiş olan kişilerin bu görevin koşullarına ve bu görevin gerektirdiği güvene sahip olup olmadıklarını toplumun bilme hakkı vardır. Sanatkâr, devlet adamı, politikacı, Bakan, Genel Müdür gibi kişilerin özel yaşamları ve dokunulmazlıkları ile gizli alanları diğer yurttaşlara göre çok sınırlıdır. Hatta yaptıkları görevleri en ince detayına kadar kamuoyu öğrenmek, bilmek ister (Yargıtay 4.Hukuk Dairesinin 28.11.1974 gün ve 1974/10763–16320 sayılı kararı).

Kişinin üstlendiği görevin, toplumdaki önemine göre yapılan eleştirilerin sayısı çoğalacağı gibi gerektiğinde içeriği de çok sert de olabilir. Çünkü basın, kamu adına, eleştiri yapmaktadır. Demokrasilerde eleştirilmeyecek kurum, kuruluş, fikir ve düşünce yoktur. Siyasal yaşamda görev yapmak, bu görevin gerektirdiği sorumluluk ve sonuçları kabul etmek demektir. Siyasi kişileri, yöneticileri, genel müdürleri eleştirmek ve onlarla ilgili sürekli haber yapmak basın için bir hak değil, ayrıca bir görevdir. Özellikle siyasal yaşamda görev alan kişilerin, basının her yönüyle kendisi ile ilgileneceğini, eleştireceğini, uyaracağını ve hatta bazen çok sert eleştirilere muhatap olacağını önceden bilmesi ve hesaba katması gerekir. Siyasal figürlerin davranışları, yasalara uygun olsa ve yasalara aykırı hiçbir eylem içermesi dahi, basın tarafından değer yargılarına ters düşen davranışlarının sorgulanacağını bilmesi ve bilebilecek durumda olması gerekir.

Verilen bu örnek kararların yansıdığı Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararları yargı için yol gösterici örnek kararlara dönüşmüştür. Aslında gazetecilik meslek ilkelerinin ve etik kurallarının da yer aldığı yukarıda örneklenen kararları da içeren aşağıdaki Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararı artık kararlılık kazanmış yargı kararına örnek oluşturmaktadır. Karara göre:

“Anayasanın 28 ve 5680 sayılı Basın Yasası'nın 1'inci maddesi basın özgürlüğünü düzenlemiş ve bunun sınırlarını göstermiştir. Basın özgürlüğü, kişinin dünyada ve özellikle içinde yaşadığı toplumda meydana gelen ve toplumu ilgilendiren olay ve olgular hakkında bilgi sahibi olmasını sağlamayı amaçlar. Bunun gereği olarak; basın haber toplamak, fikir ve kanaatleri izleyerek bunları çözümlenmek, yorumlamak, eleştirmek ve sonuçta kamuoyunu ilgilendiren konularda doğru ve gerçeğe uygun haber vermek hakkına sahip ve bununla görevlidir. Eş söyleyişle denetim, uyarma, eleştiri ve gerçekleri açıklama basının doğal ödevleridir” (Dönmezer, 1968, s. 72 ve devamı; İçel, 1977, s. 50; Özsunay, 1980, s. 119 ve devamı; Yargıtay 4 Hukuk Dairesinin 12.4.1979 tarih ve 9042–4935 sayılı kararı).

Yine basın özgürlüğü ile bağlantılı kavramlar olarak; Anayasada düşünce ve kanaat (m. 25); düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü (madde 26) ayrıntılı şekilde düzenlenmiştir. Demokratik yaşamın gelişmesinde, ulusal birliğin sağlanmasında, kamuoyunun sağlıklı bir biçimde oluşmasında, sosyal ve siyasal ilerlemede basının çok önemli bir fonksiyonunun bulunduğu açık ve kuşkuşuz uzaktır.

Kısaca basın özgürlüğü, demokrasinin “olmazsa olmaz” koşuludur. Doğaldır ki, basının bu ayrıcalıklı konumu hukuk düzeninin kendisine tanıdığı özgürlük, tüm özgürlükler gibi, yine hukuk düzenince çizilen sınırlara tabidir. Basın yaptığı yayımlarda, gerek Anayasanın hak ve özgürlükler bölümünde yer alan ve gerek Medeni Kanununun 24. ve 25'inci maddelerinde ve ayrıca özel yasalarda güvence altına alınmış olan kişilik haklarına saygı göstermek, bunlara saldırı niteliği taşıyabilecek tutum ve davranışlardan kaçınmak zorundadır.

Basın, belirli bir kişinin fikrini tartışmak zorunda kaldığı durumlarda bile, objektif bir bilgi vermekle ve eleştirmekle yetinmeli; olayları tahrif etmek veya kuşkuşuzları hafiflikle yaymak gibi hukukun izin vermeyeceği yollara başvurmamalıdır. Özellikle de, hakaret niteliğinde ya da yersiz, onur kırıcı söz ve deyimlerin kullanılmasından kaçınmalıdır.

Basının kamu görevi yapmasında göz önünde tutulan amaçla, kişilik haklarına verilen zarar arasında açık bir oransızlık varsa, yayının hukuka aykırı olduğu kabul edilmelidir. Objektiflikten ayrılmak, haber sınırını aşmak, genişletici ve yanlış yorumlarda bulunmak, gerçek dışı haber vermek, yersiz şekilde onur kırıcı sözler kullanmak, dürüstlük kurallarına aykırı davranmak, kişisel nedenlerle salt sansasyon yaratmak için yayın yapmak hukuka aykırıdır (Kaneti, 1964, s. 202 ve devamı; Kılıçoğlu, 1993, s. 125 ve devamı).

Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 9.10.1985 gün ve 1985/4-96-790 sayılı kararında da bu ilkeler vurgulanmıştır.

Yayımladığı olayların doğruluğunu araştırmak gazetecinin görevidir. Bununla birlikte, gazetecinin bir olayı doğru sayabilmesi için arayacağı desteklerin, objektif yönden güven verici ve inandırıcı olmasının ölçüsü belirlenirken, özel durum göz önünde tutulmalıdır. Ancak yayınlanacak haber üçüncü kişilere özel olarak ağır bir zarar verebilecek ise, doğruluğunun denetlenmesi görevi, daha katı ölçütlere bağlanmalıdır. Doğru olayların yayınlanmasında dahi, gazetecinin objektif sınırlar içinde ve dürüstlük kurallarına bağlı kalması zorunludur.

Kamu görevi yapan bir kişinin görevini yerine getirme tarzıyla ilgili olarak, onur kırıcı gerçek bir haber yayımlanırsa, bir yandan kişinin onuru, diğer yandan basın özgürlüğü çatışır ve burada, basın özgürlüğü kişinin onuruna oranla daha üstün bir değer taşır. Ne var ki, gerçeğe aykırı bir haberin yayımlanması, daima hukuka aykırı sayılır (Tandoğan, 1968, s. 21).

Bu açıklamalardan sonra denilebilir ki; Basın özgürlüğünün kişilik haklarına üstün tutulabilmesi için, Haberin gerçeğe uygun olması, gerçeğe uygun yayımın haber niteliği taşıması, gerçeğe uygun haberlerin verilmesinde nesnel (objektif) ölçütlere uyulması, haberin verilmiş biçimi yönünden, özle biçim arasında ölçülülük bulunması gerekir. Bir yayımın hukuka uygun olduğunun kabul edilebilmesi, ancak, açıklanan bütün bu koşulların birlikte varlığı halinde mümkündür. Yapılan bir yayım, bu temel ilkelerden herhangi birine ters düşüyorsa, hukuka aykırılık unsuru gerçekleşmiş olacaktır.

Basının manevi tazminat sorumluluğunun doğması, Borçlar Kanununun 49'uncu maddesindeki koşulların gerçekleşmiş olmasına bağlıdır. Önemle vurgulanmalıdır ki, yayımlanmasında kamu yararı bulunan, gerçek ve güncel bir haberin veya eleştirinin, özle biçim arasında denge kurulmak suretiyle verildiği durumlarda, manevi tazminat sorumluluğunun temel ögesi olan "hukuka aykırılık" gerçekleşmeyeceğinden, basının sorumluluğu da söz konusu olamaz" (Yargıtay Hukuk Genel Kurulu E.2002/4-115 K.2002/151. Tarih 6.3.2002. İstanbul Barosu Dergisi. Cilt 78. Sayı 1. Yıl 2004, Sayfa: 226-231)

Konuyla ilgili başka bir görüş ise şöyledir:

"Heyecan yaratmak, böylece tirajı arttırmak amacı ile flaş haberlerden kaçınılmalıdır. Özellikle, haberin başlığı (manşet) ile içerik birbiri ile uyum sağlamalıdır. Haber, kişilik haklarına saldırı teşkil etmese de, zaman zaman heyecan verici bir başlık atılmakta, alt kısımlarda ise, başlıkla bağdaşmayan ve doyurucu olmayan bilgiler yer almaktadır. Böyle bir yöntem gerçek basının uygulayacağı bir uygulama değildir. Sonuç olarak; basın olmalı, özgür olmalı, ama kişilik haklarına saldırmadan düşünce üretmeli, toplumu gerektiği ölçüde bilgilendirmeli ve aydınlatmalıdır" (Kartal, 1997, s. 134-135).

Yargı kararlarına yansıyan bu gerekçeler, gazetecilerin “etik” meslek ilkeleriyle örtüşmekte ve bazen de gazetecilerin doğru davranış kuralları ve etik ilkeleri de yargı kararlarına yansımaktadır. Aslında gazetecilik meslek etik ilke ve kuralları; kişilik haklarının ihlali veya özel yaşama haksız müdahaleler konusunda verilen yargı kararlarında “gerekçe” olarak yer almaktadır.

Sonuç olarak gazetecilik meslek etiği, etik ilke ve kuralları ile yargı kararlarındaki gerekçeler birbirlerini etkilemekte ve birbirlerinden etkilenmektedirler.

Notlar

(1) Bu makale, 5–7 Mayıs 2004 tarihinde DAÜ İletişim Fakültesi tarafından düzenlenen **İletişim Etiği: Kültür, Toplum, Kimlik** konulu Uluslararası İletişim ve Medya Çalışmaları Konferansı’nda sunulan bildirinin düzeltilmiş ve gözden geçirilmiş halidir.

Kaynakça

- Alemdar, Korkmaz (1999). **Medya Gücü ve Demokratik Kurumlar**. İstanbul.
- Dönmezer, Sulhi (1968). **Basın Hukuku**. İstanbul: Filiz Kitabevi
- Erciyes, Cihaneri (2001). “Medya Etiği ve Klasik Etik Kodları,” **Türkiye ve Siyaset Dergisi**, Mayıs-Haziran.
- Erman ve Özek (1994). **Ceza Hukuku Özel Bölüm, Kişilere Karşı İşlenen Suçlar**. İstanbul.
- İçel, Kayıhan (1977). **Kitle Haberleşme Hukuku**. İstanbul: Beta Yayınevi
- İlkiz, Fikret (1999). “Kişilik Hakları ve Gazeteci Özgürlüğü,” **İstanbul Barosu Dergisi**, Cilt 73, Ocak/Şubat/Mart.
- İrvan, Süleyman (2003). “Medya ve Etik,” **Medya Etik ve Hukuk**, Derleyen Sevda Alankuş, İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.
- Kaneti, S. (1964). **Haksız Fiillerde Hukuka Aykırılık Unsuru**. İstanbul
- Kartal, Bilal (1997). “Basın-Yayın Yoluyla Kişilik Haklarına Saldırı ve Hukuki Sorumluluk,” **Yargıtay Dergisi**, Cilt 23, Sayı 1–2, Ocak-Nisan.
- Kılıçoğlu, M.A. (1993). **Şeref, Haysiyet ve Özel Yaşama Basın Yoluyla Saldırılarda Hukuksal Sorumluluk**. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.
- Öngören, Gürsel (1998). **Medya İle Mücadele Rehberi**. İstanbul: Çınar Yayınları.
- Özsunay, Ergun (1980). **Gerçek Kişiler**. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları
- Tandoğan, Haluk (1968). “Şahsiyetin Akit Dışı İhlallere Karşı Korunmasının İşleyiş Tarzı ve Basın Yoluyla İhlallere Karşı Özel Hayatın Korunması,” **A.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt 20, Sayı 1–4.
- Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 28.11.1974 gün ve 1974/10763–16320 sayılı kararı.
- Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 12.4.1979 tarih ve 9042–4935 sayılı kararı.
- Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 1991/4–29 Esas,1991/130 Karar 20.3.1991 günlü kararı.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Tarih 6.3.2002. E.2002/4-115 K.2002/151 sayılı kararı (**İstanbul Barosu Dergisi**. Cilt 78, Sayı 1, Yıl 2004)

Yazarlar hakkında

Fikret İlkiz

Avukat Fikret İlkiz, 1950'de doğdu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu. 1992-1996 yıllarında Basın Konseyi Hukuk Danışmanı ve Genel Sekreter Vekilliği görevlerinde bulundu. İstanbul Barosu Dergi Yayın Kurulu üyeliği yaptı. İstanbul Barosu Staj Eğitim Merkezi (SEM) kurucuları arasında yer aldı. Ayrıca 1996-2002 yıllarında SEM Yürütme Kurulu üyeliği ve "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Bireysel Başvuru" bölüm başkanlığı yaptı. Basın Konseyi Dayanışma Vakfı ve İnsan Hakları Kurumu kurucu üyesi, Umut Vakfı ile Türkiye Barolar Birliği İnsan Hakları Araştırma Uygulama Merkezi Yürütme Kurulu üyesidir. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Hukuk Danışmanı, Onursal Üyesi ve 1998 Basın Özgürlüğü ödülü sahibidir. 1997-2002 yıllarında Sorumlu Yazı İşleri Müdürü olduğu Cumhuriyet Gazetesinde 2004 yılına kadar Hukuk Danışmanlığı yapmıştır. Halen NTV ve CNBC-e Televizyonları ile BİA Hukuksal Destek Birimi Danışmanlığının yanı sıra İstanbul Üniversitesi ve Anadolu Üniversitesi İletişim Fakültelerinde Medya Hukuku dersleri vermektedir.

Barış Günaydın

Araştırma Görevlisi Barış Günaydın, 1979 yılında doğdu. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basın ve Yayın Ana Bilim Dalı Doktora öğrencisidir. 2001 yılından beri Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesinde Araştırma Görevlisi olarak çalışmaktadır.